

Stigma

Znamię

Urszula Tom

Stigma

Znamię

Tłumaczenie
Joanna Zając
Martyna Zawilińska

Laboratorium Literatury
IKRiBL
Siedlce 2021

Opracowanie
Dr Jacek Kowzan
Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Redakcja wydawnicza / okładka
Maria Długółęcka-Pietrzak

ISBN 978-83-66597-10-5

Laboratorium Literatury
Wydawnictwo IKRiBL
Ul. Targowa 7/6
08-110 Siedlce

Licencja CC BY-SA 4.0

© Copyright by IKRiBL

Publikacja w ramach projektu
„TRANSLATORYKA – KREACJA – REGIONALIA”
Kierownik projektu: dr hab. Andrzej Borkowski (WNH UPH)

Druk
Elpil

Stigma

Poets - yearning beings
who arrange love into words to live and love,
to love and live
to build and dream every day, unchangingly,
forever and again
to dream and build a feast and mundanity...

[tłum. Martyna Zawilińska]

Znamię

Poeci - tęskne istoty
co miłość układają w słowa, by żyć i kochać,
kochać i żyć
codziennie, niezmiennie, na zawsze i od nowa
budować i śnić
śnić i budować święto i codzienność...

Wstęp

Oddawany do rąk Czytelnika dwujęzyczny tomik poezji siedleckiej poetki Urszuli Tom jest owocem projektu naukowo-literackiego „Translatoryka – Kreacja – Regionalia” (kierownik: dr hab. Andrzej Borkowski) realizowanego na pograniczu południowego Podlasia i wschodniego Mazowsza przez Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego.

„Zwrot regionalistyczny” w humanistyce stał się już faktem. Próba zrozumienia siebie, swojego lokalnego mikrokosmosu w szerszej perspektywie uniwersalnego makrokosmosu wartości ogólnoludzkich daje możliwość konfrontowania postaw, myśli, przekonań, emocji i uchwycenia za-równo ich swoistości, regionalnej specyfiki kulturowej i lokalnych uwarunkowań społecznych, jak i zakorzenienia w ogólnohumanistycznym dziedzictwie europejskim.

Poezja Urszuli Tom jest interesującym przykładem dojrzałej liryki osobistej sprawnie nawiązującej do najlepszych wzorców i tradycji tego podrodzaju literackiego. Bezpośredniość poetyckiej ekspresji, „mowa uczuć”, odwoływanie się wprost do doświadczeń duchowych i emocji ewokowanych przez osobiste przeżycia to cecha twórczości Urszuli Tom. W sposób naturalny zaciera się tu granica pomiędzy podmiotem autorskim, podmiotem czynności twórczych a podmiotem lirycznym. Niewielkie utwory poetyckie stają się intymnym wyznaniem, ale odnajdujemy w nich także słowną ekspresję emocji, wspólnych nam wszystkim stanów: miłości, straty, tęsknoty, radości czy spełnienia. Liryzm tej twórczości wynika także z jej zakorzenienia w pejzażu i kulturze pogranicza wschodniego Mazowsza i południowego Podlasia, które ukształtowały wrażliwość, myślenie i język Poetki. Te wszystkie wspólnie splecione elementy tworzą wielobarwny kobierzec zwerbalizowanych refleksji, doznań i emocji o różnej temperaturze, amplitudzie i proveniencji.

Tłumaczenia poezji Urszuli Tom na język angielski dokonały dwie młode adeptki sztuki translatorskiej, absolwentki studiów licencjackich w zakresie języka angielskiego – Joanna Zając i Martyna

Zawilińska w ramach zajęć z Przekładu literackiego prowadzonych na kierunku filologia polska Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, z którym IKRiBL od lat współpracuje. Owocem tej współpracy, obok wielu innych projektów naukowych, literackich i wydawniczych, jest także niniejszy projekt „Translatoryka – Kreacja – Regionalia”. Jego ideą jest udostępnienie czytelnikowi nie władającemu polszczyzną utworów poetyckich tworzonych w języku polskim na tym obszarze geograficzno-kulturowym. Przekład literacki jest więc swoistym „twórczym przybliżeniem” tej literatury, możliwością wglądu w jej swoistość, lokalność, regionalność, ale też pokazującym jej ogólnoludzki wymiar i aksjologiczny uniwersalizm jako lirycznej werbalizacji uczuć wspólnych wszystkim, bez względu na szerokość geograficzną, język i kulturę. Poprzez przekład poetycka twórczość regionalna otwiera się na recepcję niemal globalną.

Rzecz jasna praca translatorska, szczególnie w przypadku poezji, nosi znamiona pracy twórczej, a tłumacz w myśl najnowszych trendów w translatologii staje się nieledwie współautorem przekładanego tekstu. Wysiłek twórczy dwóch młodych tłumaczek polegał tu na poszukiwaniu takich środków i znajdowaniu takich ekwiwalentów, który w sposób nieodległy od intencji Autorki przekazywałby nie tylko sens literalny i „ducha” poezji pisanej polszczyzną, ale byłyby także zgodne z odmienną idiomatyką i systemem języka Eliota. Jak wiadomo, krytyka przekładu będąca subdyscypliną w ramach translatologii, zakłada, że nie ma jednego słusznego przekładu, a wybór rozwiązań translacyjnych zawsze może być przedmiotem dyskusji. Dlatego paralelne zestawienie tekstu polskiego z jego angielskim tłumaczeniem – wzorem najlepszych inicjatyw wydawniczych tego typu, daje Czytelnikowi władającemu oboma językami możliwość konfrontacji dwóch wersji tych utworów poetyckich ze sobą, obserwowania ich wzajemnego dialogu w ramach dwóch różnych systemów językowych i docenienia dobrych efektów niełatwej pracy przekładowej siedleckich tłumaczek.

Zapraszamy do lektury!

Dr Jacek Kowzan

Savoury gifts

Mother you gave me
a warm dawn
with the hope of gratified day
letting me go
when the Sun matured me

Father you gave me
guidelines for every good moment
and cautionary for redemption
not allow me to drown in the delightful revenge
of haunted days

Sister you gave me
the scampish doll
kissed away by childlike love
if I desire to hug
in the emptiness of many hands

Brother you gave me
your cardboard satchel
which carried the knowledge unitedly with you
just in case
I could pack my life
and come back
into open hall of our home.

[tłum. Joanna Zajac]

Dobre dary

Dałaś mi mamó
ciepły świt
z nadzieją dnia spełnionego
pozwalając odejść
gdy dojrzałam słońcem

dałeś mi tato
wskazówki dobre na każdą chwilę
i ku przestrodze odkupienia
bym nie utonęła w rozkosznej zemście dni nawiedzanych

dałaś mi siostró
gałgankową lalę
scałowaną dziecięcym kochaniem
jeśli przytulić zapragnę
w pustce wielu rąk

dałeś mi bracie
swój tornister z tektury
co wiedzę dźwigał pospół z tobą
bym na wszelki wypadek
spakować mogła życie
i wrócić
w otwartą sień naszego domu.

***

What to do
when from the orderly ruth
last days fall out
and nothing is like it was

where to take thoughts
not absolutely unstable by the wine
when the emptiness clangs glass
and tumid hands tremble

second eyes exemplarily dangled
with an effort lay down lines of letters
and the nights are getting longer by the pray

only sometimes a time-honoured
ring sits up
slippers move towards door
and may embrace what fled

and then
to the moment: stay now by the delight of elation
stay now...

[tłum. Joanna Zając]

***

Cóż począć
gdy z uporządkowanych kolein
wypadają ostatnie dni
i już nic nie jest jak było

gdzie zabrać myśli
chwiejne nie koniecznie od wina
gdy pustka dzwoni szybami
i drżą nabrzmiałe ręce

drugie oczy zawieszone przykładnie
z trudem kładą rzędy liter
i noce coraz dłuższe modlitwą

tylko niekiedy uświęconym czasem
otrzeźwi dzwonek
łapcie posuną ku drzwiom
i objąć można co umknęło

a wtedy
trwaj chwilo rozkoszą uniesienia
trwaj...

Happily I hold...

Hanging in prose a black and fallow night
outside the window the deuce strays
the toothless Moon put a raven tails
and in a hollow cylinder the sword hides
to implement the entire darkness

through the oval of the sky rolls the cloud
with a mournful hen stars masquerading
cluthes own shadow – bending and unbending
that other, inferior half of the night
and over me hanging in tatters

happily a pane and own cat I hold
there- from the cafe rushed a man faltering
with the drunk lantern light striving
in a wetland puddle looking for gold
and dense, crass night scolds with a weakness

by the three kings of times been already reached
children of robbery and sons of the witch
a night as many that are nameless

when the rowdy Moon cuts the sky sharply
happily a pane I hold- and the cat nearby me...

[tłum. Joanna Zając]

Szczęśliwie mam...

Zawista prozą noc czarno-płowa
za oknem lichy się włości
bezzębny księżyc frak włożył kruczy
i miecz w dziurawy cylinder chowa
by całkowite stało się ciemno

toczą się chmury przez nieba owal
żałobnym rąbkiem gwiazdy maskując
ściska swe cienie gnąc i prostując
ta druga, gorsza nocy potowa
i wisi rozdarta nade mną

szczęśliwie mam szybę i swego kota
tam – chwiejny człowiek pędzony z kawiarni
walcząc z pijaną światłością latarni
w błotnej kałuży poszukuje złota
i karci niemocą noc gęstą, bezdenną

już go dosięgli czasu trzej królowie
rozboju dzieci i więdźmy synowie
w noc jakich wiele czyli bezimienną

gdy łobuz księżyc ostro niebo kroi
szczęśliwie mam szybę – i kot obok stoi...

Silence

(Dedication to Bożena Czarnecka Akus
on the sad moment of passing her husband Krzysztof)

Your thoughts
detached from shared pillows
are weighting sky outside the window...

sudden silence between us
and I do not feel your arms

in the dark emptiness my powerlessness
stamps past frantically

second after the second
I am passing my time alone
shouting your name upwind

someday I will find you
mull over and make love me again

hands will recognize each other
and we will live wonderful
life after life

[tłum. Joanna Zając]

Cisza

(Bożence Czarneckiej Akus
w smutnej chwili odejścia męża Krzysztofa)

Twoje myśli
oderwane od wspólnych poduszek
już ważą za oknem nieba...

cisza między nami nagła
i ramion Twoich nie czuję

w mrocznej pustce moja niemoc
gorączkowo stempluje co było

sekunda po sekundzie
samotnie mijam swój czas
imię Twoje krzycząc pod wiatr

kiedyś Cię odnajdę Krzysiu
ukołyszę i rozkocham od nowa

rozpoznają się dłonie
i przeżywać będziemy cudnie
życie po życiu

***

(to my husband)

I lace poem with poem
into hair blown up with words
wonders hidden in poetry
winged birds of freedom

You brush them after prayer
You, my first critical discoverer
from the foolish sins washed away
let them remain in the eternity

[tłum. Joanna Zając]

***

(mężowi)

Wpłatał za wierszem wiersz
we włosy rozwiane słowem
dziwy w poezji ukryte
skrzydlate ptaki wolności

muskaj je po pacierzu
mój pierwszy krytyczny odkrywco
z najgłupszych grzechów wymyte
niech się ostoją w wieczności

***

Into a rusting soul
I pour the oil of prayer
I bow to Heaven with all my senses
and I lavish the Divine Earth on humility

holding tightly the Book of Books to chest
I learn diligently listen to the elements
absorbing into myself the four sides of the world

filled to the brim like a wine amphora
the hope of spilling I pray
with hope in power of God's Finger
until it becomes the reason

poems will flow through the bloodstream
without hardship of birth
and will serve their brothers
with humility

and the poet- as always
meed will receive
in the joy of creation.

[tłum. Joanna Zając]

***

W rdzewiejącą duszę
wlewam olej modlitwy
kłaniam się Niebu całą głębią zmysłów
i Boskiej Ziemi nie szczędzę uniżeń

tuląc do piersi Księgę nad Księgami
uczę się pilnie słuchać żywiołów
i wchłaniam w siebie cztery świata strony

napętniona po brzegi jak winem amfora
nadzieję rozlania wymadlam
z wiarą w moc Palca Bożego
aż stanie się za przyczyną

spłyną wiersze krwioobiegiem
bez trudu narodzin
i braciom służyć będą
z pokorą

a poeta – jak zawsze
zapłatę odbierze
w radości tworzenia.

Ordinary and extraordinary people

Day after night life foams
and again
until it will play on youth to the letter

ordinary and extraordinary people
are looking for dreams lost
in carelessness

trapped in their own fate
drowsily wander around pastures of lust
but time will have own way anyway

immersed in dreams
empty nights feeding with invention
suppress the imperative of important giving

do not murder another with silence
love everyday life in a spoon of soup
before the last candle burns out
and the shadow will not be forgotten

ordinary and extraordinary people
just
passersby.

[tłum. Joanna Zając]

Ludzie zwykli, niezwykli

Pieni się życie dzień za nocą
i znów
aż wyszumi młodość do joty

ludzie zwykli, niezwykli
szukają snów pogubionych
w beztrosce

uwięzieni we własnym losie
marą błądzą po żądzy pastwiskach
a czas i tak zrobi co zechce

zanurzeni w marzeniach
puste noce karmiąc wymysłem
tłamszą nakaz ważnego dawania

nie mordujcie milczeniem drugiego
w łyżce zupy kochajcie codzienność
nim dopali się świeca ostatnia
i cień nie odejdzie w niepamięć

ludzie zwykli, niezwykli
ot
przechodnie.

***

Dawn star
ripening Sunday
kindly lead
to the reverent shadow of the cross

Heaven
let the fumes out of bowels
spill over the freshest grass

the poet will rinse
poems from viruses

[tłum. Joanna Zając]

***

Gwiazdo zaranna
dojrzewająca niedzielą
prowadź łaskawie
w stroskany cień krzyża

wypuście niebiosą
opary z trzewi
rozlejcie po najświeższej trawie

wypłucze w nich poeta
wiersze z wirusów

To Witek

(2020 - *Lord, grant him eternal rest...*)

On a blank page
only traces of tears
wet secrets of bands unity

swallowed lines of experienced happiness
fortune and misery of blessed union
choke the throat

nothing without you- only hope
that you celebrate right there
in a blue cloud

and a poem?
poem like withered leaf
fell to the bottom of a weeping heart
and stayed there...

[tłum. Joanna Zając]

Witkowi

(Rok 2020 – *Wieczny odpoczynek racz mu dać Panie...*)

Na pustej kartce
tylko ślady też
mokre tajemnice wspólnoty obrączek

duszą gardło połykane wersy
przeżytych szczęść
doli i niedoli błogostawionego złączenia

już nic bez Ciebie – tylko wiara
że dobrze Ci tam
w niebieskim świętować obrotu

a wiersz?
wiersz – jak zwiędły liść
opadł na dno łkającego serca
i w nim pozostał...

***

Memories
carefully dried
so that the core stays
I array
in sentimental diary
of an obvious lore

in an emptiness thankless moment
when nothingness traces my hours
that depth evoking
prevaricating around the record of the past
watering with moist heat

here and now
surrounded by a cocoon
of faithfully reclaimed moments
I grow in a cosy joy

[tłum. Joanna Zając]

***

Wspomnienia
starannie wysuszone
- by zostało sedno
układam
w uczuciowym pamiętniku
wiedzy oczywistej

w niewdzięcznej chwili pustki
gdy nicość namierza moje godziny
tamtą przywołując głębię
motam wokół siebie zapis przeszłości
wilgotnym ciepłem podlewając

tu i teraz
otacza mnie kokon
wiernie odzyskanych chwil
i urastam w przytulnej radości

***

Time, please stop
stop!
no whiten yet
no whiten!

carrying
unfinished cases
waitings for days as good as bread
and not one real hornet's nest

lost in loneliness
leaving a single trace
still holding the reins
in arms carrying
unfinished love

in the priceless beauty of life
time is the most precious...

[tłum. Joanna Zając]

***

Zatrzymaj się czasie
zatrzymaj!
nie bielej jeszcze
nie bielej!

dźwigam
niedopięte sprawy
oczekiwania na dni dobre jak chleb
i niejeden orzech do zgryzienia

zgubiona w samotności
pojedynczy zostawiając ślad
wciąż trzymam lejce
w objęciach niosąc
niedokończoną miłość

w bezcennym pięknie życia
najdroższy jest czas...

Love me

Born out of love
going with an immortal soul
I carry my days back
to where I came from

love me, love me human and the world
as the greatest commandment goes

my exit and return shall be filled therewith
for they will judge me too

in the toil of existence
in the gloom of thoughts
cherishing the stigma of love
I am guarding the truth

love me, human and the world
so much for my reciprocity

the balance will make the purpose clear
without slipping into nothingness

oh, love me, love...

[tłum. Martyna Zawilińska]

Kochaj

Poczęta z miłości
z nieśmiertelną duszą idąc
niosę dni swoje tam
skąd wyszłam

kochaj mnie, kochaj człowieku i świecie
zgodnie z największym przykazaniem

wyjdzie i powrót wypełnić nim muszę
bo też mnie rozliczą

w trudzie istnienia
szarudze myśli
znamię miłości hotubiąc
pilnuję prawdy

kochaj mnie, świecie i człowieku
tyleż biorąc mojej wzajemności

równowaga pozwoli cel ujrzeć
nie zsuwając się w nicość

kochaj mnie, kochaj...

He

He is all autumn now
and loses hair like leaves

from a golden sunflower disc
he peels away the passing time
and returns thoughts to sowing

splitting the moments into two
he feeds me with seed
like his soil and his bird

in a slumber
with the hint of an evening shadow
he turns the days crumpled by misery
into the joy of nesting

he is all autumn now
only the eyes stayed
green as always
sometimes a mischief on his eyelash

his gaze still fixed on the blue
searching for the grey singer
for he remained faithful
to his song...

[tłum. Martyna Zawilińska]

On

A on już jest jesienny
i włosy gubi jak liście

ze złotej tarczy słonecznika
złuszcza mijany czas
i myśli do siewu nawraca

dzieląc chwile na dwoje
ziarnem mnie karmi
jak glebę i swojego ptaka

w drzemce
wskazówką wieczornego cienia
zmięte niemocą dni
zamienia w radość gniazdowania

a on już jest jesienny
tylko oczy jak były
tak zostały zielone
i figiel czasem drzy na rzęsie

jeszcze wzrok w błękit posyła
szukając szarego śpiewaka
bo wierny pozostał
jego pieśni...

***

(New Year's Eve 2019/2020)

The old year is falling
becoming a history

in my throat
taste of the last moment
hastily locked with a memory

in a cascade of champagne
the new is rising
hope pumped into the bloodstream

the autonomous time
is sipped and seeping
tasting the new year
with greedy lips...

[tłum. Martyna Zawilińska]

***

(Noc Sylwestrowa 2019/2020)

Upada stary rok
stając się historią

w przełyku
smak ostatniej chwili
pospiesznym zamykany wspomnieniem

w kipieli szampana
urasta nowe
nadzieję pompując w krwioobieg

i sący się sący
czas niezależny
rok nowy smakując
chciwymi ustami...

A Call for Peace

God created the Earth
and blessed it

created the Sun to rule the day
and a sharp sickle in the kingdom of night
the wind and the rain
the silence and the sound
created so much beauty
that it is beyond all comprehension

human was given dominion
over fields, meadows, forest, springs
over another human
and love and goodness
and he was given talents to multiply
the faith and the hope!

the earth surrendered to him
with moans and tears
asks for respect for its gifts

a rampant pilgrim
(vanity of vanities!)
forgetting from whence and to whither he goes
lewdly cherishes the moments
disdaining the Book of Wisdom

wake up, human!
a drop of dew carries life
the balks turn green
grey birds sing in the sky
the song of free spirit

it is time to bow down to the Creator
to give peace
to your Homeland and Neighbour
with loving hands...

[tłum. Martyna Zawilińska]

Apel o pokój

Stworzył Bóg Ziemię
i pobłogosławił

słońce stworzył by rządziło dniem
i ostry sierp w królestwie nocy
wiatr i deszcz
ciszę i dźwięk
piękna stworzył tyle
że ogarnąć trudno

dostał człowiek w posiadanie
pola, łąki, lasy, zdroje
drugiego człowieka
i miłość i dobro
talenty by pomnażać
wiarę i nadzieję dostał!

poddana mu ziemia
jękiem i łzami nieraz
prosi o szacunek dla darów

rozpanoszony pielgrzym
(marność nad marnościami!)
zapominając skąd i dokąd idzie
lubieżnie hołubi chwile
gardząc Księgą Mądrości

obudź się człowieku!
kropla rosy życie niesie
zielenieją miedze...
szarą ptaszną niebo wydzwania
pieśń wolności ducha

czas pokłonić się Stwórcy
Ojczyźnie i Bratu
miłującymi garściami
pokój rozdawać...

Pine

The forest shakes its branching arms

she has risen and is standing erect
the pine
who keeps guard at the crest of the grave

with the wind in cordial collusion
hums songs about Independence
and with every April
she revives her green uniform

the cross is here no more
time has scorched the name
the morning glory wrapped the mound with tenderness

from the white goblet of an open flower
a butterfly receives communion
in the soldier's name...

[tłum. Martyna Zawilińska]

Sosna

Las trzęsie orężem gałęzi

ona wyrosła i stoi prosto
sosna
co wartę trzyma w wezglówiu mogiły

z wiatrem w serdecznej zmowie
pieśni nuci o Niepodległej
i z każdym kwietniem
mundur zielony odnawia

nie ma tu już krzyża
czas spopielił imię
powój czułością owinął kopczyk

z białego kielicha rozwartego kwiatu
w imieniu żołnierza
motyl komunę przyjmuje...

***

(to Bogusia Giersz- a painter friend; When I look at her paintings, I am absorbed and drawn in completely by their message. Becoming a part of the work, I perceive the tenderness of the brush with my whole self...)

When she's painting
she wants to ward off time from the slyness of passing

with the frame poles the silence disobediently creeps
on the shoulder crouches, then enters us

and the local way - it's talking, talking, talking...

***

The herbs are dancing in the hushed wind
softly stepping in the juicy green
behind the water's blue the woods are growing

let us seize the brush before the unfaithful time
turn the magic moment into a tale
and dilute the air...

***

She has grown from the Land of Podlachia
and when the summer is in full swing
she runs out of the hallway barefoot
to soak her feet in the flowers

and when she comes back, satiated
with colours, scents and ambience
she prudently seizes the brush
to turn canvases into meadows

there the baulks one after another
bushes and herbs in sympathy
and a blossom floating above
over fields are reigning...

me? I like to trample
the summer with the dew
not a brush but words lead me
and this beauty with lips I praise.

***

And she is still playing!
the music flew out of the frame
the fiddle, the viola, the wind...
she braided the notes in her hair
to charm the world she flies
delightful...

[tłum. Martyna Zawilińska]

***

(Bogusi Giersz – zaprzyjaźnionej malarce;
Kiedy oglądam Jej obrazy wchłania mnie ich treść i bez reszty wciąga. Czę-
ścią stając się dzieła, całą sobą odbieram czułość pędzla...)

Gdy maluje
od chytrłości przemijania odgrodzić chce czas

żerdzią ram się cisza niepostuszenie skrada
na ramieniu kucnie, potem wchodzi w nas

i po tutejszemu – gada, gada, gada...

***

Tańczą zioła na ściszonej wietrze
mięciutko stąpając w soczystej zieleni
za granatemi wody przeży się las

trzeba chwycić pędzel nim niewierny czas
czarodziejską chwilę w inną baśń zamieni
rozrzedzi powietrze...

***

Wyrosta z Podlaskiej Ziemi
i kiedy pełnia lata
wybiega boso z sieni
by stopy zanurzyć w kwiatach

gdy już powraca syta
barw, zapachów, przestrzeni
za pędzel roztrópnie chwyta
by płótna w taki przemienić

tam miedza jedna za drugą
krzaki w sympatii z ziołami
i kwiecie sypiące się smugą
króluje nad zagonami...

a ja – co też lubię z rosą
lato podeptać stopami
nie pędzel – lecz słowa mnie niosą
i sławię to piękno wargami.

***

A ona wciąż gra!
muzyka z ram uleciała
skrzypce i wiola i wiatr...
nuty we włosy wplątała
i leci oczarować świat
prześliczna...

Mullein

(to Paulina Giersz)

The air was panting in summer
and the sun was fainting
dry gutter
(a soldier guarding the corner of the house)
had nothing to drain
the darkness of the branch thicket
trapped the lazy flies

and she is standing all grown
adorned with divine imagination
mullein – a proud volunteer
guarding the worn-out threshold
gazing curiously into the window
multiplying the lovely yellows
in the delightful reflection of the heated glass

behind the wall in the chamber's dimness
where the muslin of a peaceful curtain is
just as beautiful and with beauty proud
is she – the girl with a brush!
on her dark hair
a golden trace of some paint
which she in a flash of inspiration
beauty on the canvas imprints

both of them would gladly trap summer
and daringly turn the moment
into eternity...

[tłum. Martyna Zawilińska]

Dziewanny

(Paulinie Giersz)

Powietrze dyszało latem
i mdlało słońce
sucha rynna
(żołnierz strzegący narożnika domu)
nie miała co odprowadzać
mrok gąszcza gałęzi
uwięził leniwe muchy

a ona wyrosła i stoi
urodna Bożą fantazją
dziewanna – dumna samosiejka
progu wytartego strzegąc wiana
w okno zagląda ciekawie
żółcie nadobne pomnażając
w zachwyconym odbiciu rozgrzanego szkła

za ścianą w półmroku izby
gdzie muślin spokojnej firanki
tak samo piękna i urodą dumna
ona – dziewczyna z pędzlem!
na ciemnych włosach
złoty ślad przypadkowej farby
którą to w olśnieniu
piękno na płótnie wyciska

obie by rade uwięzić lato
i zuchwale zamienić chwilę
na wieczność...

At the last moment...

(to Mr and Mrs W. and D. Szymonik)

With the broken string of a clock
the time has died
and in the hurried mundanity
strikes the hours no more

the past - in a flash
flowed down without return
in the empty chamber of a tear

in a brush of lashes
a dry image of the old debt
with no means for settlement
asked for forgiveness

a tired mirror
vowed to remember
the winning moments
and in love remained.

[tłum. Martyna Zawilińska]

W chwili ostatniej

(Państwu W. i D. Szymonik)

Zerwaną struną zegara
skonął czas
i nie wbija już godzin
w spieszłą codzienność

przeszłe – w oka mgnieniu
spłynęło bez powrotu
pustym korytem po łzie

w trzcinie rzęs
suchy obraz starego długu
bez możliwości ugody
prosił o przebaczenie

zmęczone lustro
przysięgło pamiętać
wygrane chwile
i pozostało w miłości.

—

Ptaki zarazy

Znowu wyjeżdżam, a oczy twoje ciemnieją gwałtownie to troską to smutkiem. Milczeniem przyjmujesz decyzję wiedząc czego szukać będę. Słowa, słowa, słowa w ciasnych rzędach układam, raz wierszem raz prozą, i życie całe chowam pomiędzy strofami. I radość i krzyk i ból, nadzieję i grzech i próżność i miłowanie, zachwyty, rozczarowania, twarde wyrzuty nawet i miękkie, tęskne czekania na coś nieuchwytnego, w co wierzyć trzeba, choć się nie rozumie. Otwieram dzień każdy na nieznany los i zbieram wszystko co daje, przebierając na to co od razu, a co na zaś. Jeśli kiedyś odejdę bezpowrotnie, niech się łąza nie toczy, tak przecież być może, a kiedyś nawet musi... Nocna mgła na płocie chusty moje rozciągnie, a świt wysuszy i pozwija w kłębuszki. Porwie je wiatr i uniesie wysoko, wysoko. Popatrz tam! tam, gdzie krzyczy ptak w chmurze! Białe obłoczki wyłtoci południe i szukaj w nich ust moich uśmiechu. Między jasną chmurką a ptaka cieniem, znajdzie duch mój swoje szczęśliwe miejsce. Zapach mój, nad ogrodem kotysać się będzie w powietrzu i przytulać do brzóz. Stary jesion imię powtórzy i uniesie ponad koronę by oddać przestworzom. Wierszem moim zasumią sosny a mieszkająca w nich para sójek, nieudolnie przekręci słowa i skrzekiem obwieści swoją własną prawdę. Ale teraz, teraz idący czas wiosny, woła mnie w szeroki świat, by zbierać i spisywać to, co zachować w liter rzędach powinienam. I walizki mam pełne nadziei...

Ciepły wiatr niesie złe wieści i choć to gdzieś daleko w świecie, to skrada się cicho i niewidocznie i o zastanowienie prosi. Jeszcze trzymam pełną walizkę ale już bez naporu wyjazdu. Śledzę wieści, złe wieści, coraz gorsze. Jeszcze dni kilka i już wiem, że przynajmniej na razie, nic z mojego wyjazdu. Jakieś tajemnicze zło rozłazi się po świecie niosąc sprzeczne informacje, niedomówienia, sensacje, niedowierzanie. Jeszcze tydzień, jeszcze dwa i zaraza rozlewa się na cały

świat przestając być tajemnicą. Jej groza, odkrywana codziennie, paraliżuje poszczególne kraje, burzy ich gospodarki i co jest okrutne, unicestwia ludzi. Wylatują z kraju stalowe maszyny we wszystkie strony świata i zbierają naszych. Wracają, te przestraszone ptaki zarazy, by wśród swoich przeżywać co komu pisane, doceniając własne gniazdo.

Żłoci wiosna miasta i wsie, złoci lasy, pola, bulwary, złocą się wody w słońcu. Rodzinę zakłada bocian. Stojąc na jednej nodze obserwuje partnerkę szybującą nad wspólnym gniazdem. Jazgot i krzatanie w krzakach, sypią się piórka i żdźbła, wielkie gniazdowanie wkracza w fazę szczęśliwej kulminacji. Dźwięcznie wydzwania swoje arie, małeńki, szary, podniebny artysta. Srebrzą się wierzbowe bazie, żółcą żonkile, wysadzają noski z ziemi wieloletnie byliny i rozkłada zielonym płaszczem barwinek. Jego fioletowe kwiatki przyciągają pierwsze, ledwie obudzone po zimie, motyle. Te zwiastuny ciepła, jasnozielone z nutką żółci, co południem wirują nad ogrodami, to cytrynki. Świeża zieleń walczy z suszą i choć trochę nią przykurzona, to jednak, pomalutku robi swoje. Pięknieje świat i wyrывa ku życiu cała przyroda. W perspektywie, jedno z najważniejszych dla katolików świąt, Święta Wielkiej Nocy i zbliżający się czas radości ze Zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Przyroda już prawie gotowa na powitanie, kłania się Bogu rzędem wikliny będącej już w strojnej, srebrzystej szacie – a człowiek?

Zakazy, nakazy, obostrzenia i śledzić je trzeba, by dostosować się do wymogów sanitarnych ogłaszanych co chwila przez rządzących w kraju. Wybuchła, gdzieś daleko w Chinach, niepozorna epidemia, zamienia się w pandemię i emanuje na cały świat. Człowiek zmuszony chronić się w domu by unikać drugiego człowieka. A jak to wytłumaczyć młodym, gdy za oknem wiosna i słońce i czas kochania. Pustoszeją ulice, place, nawet lasy, zamyka się szkoły, instytucje, kościoły, kluby, galerie. Te ostrożności, często prowadzące do absurdu wyśmiewanego w Internecie, jak na przykład zamknięcie cmentarzy czy lasów, ponoć mają nas uchronić przed rozlewaniem się

zarazy. Nigdzie wychodzić nie wolno, ledwie po chleb... Bunt i niedowierzanie. Zostało nam już tylko życie on-line i odkrywanie wewnętrznego piękna człowieka w ciasnych mieszkaniach blokowisk. Wiele straciło pracę. Mieszkają się uczucia beznadziei. Człowiek stłamszony, nieomalże bezsilny wobec SARS-COV-2 i często osamotniony. Paskudny wirus wywołujący ostre, obustronne, wysiękowe zapalenie płuc, podobno pochodzący od zwierząt, wyrwał się z chińskiego Wuhan i rozprzestrzenił się drogą kropelkową, jako choroba COVID-19 na poszczególne kraje, siejąc żniwo śmierci. Za późno ogłoszono światu o tym fakcie i krótkie nogi pierwotnego kłamstwa ogłotyły nas z czasu. Problem polega na tym, iż nikt nie był przygotowany na nagłą i wielką skalę zachorowań i nim się ocknięto i choć trochę pozbierano, odejść musiały tysiące. Przezorny zawsze ubezpieczony, jak mówi porzekadło, a jak to się ma do demokracji i czy można przewidzieć i przechytrzyć los? U nas śmierci jakby mniej niż w innych krajach, jesteśmy podobno bardziej zdyscyplinowani i posłuszni władzy...

Cisza postuguje się własnym językiem, często bardzo wymownym. Kapłańskie dłonie w pustym kościele celebrują Mszę Świętą Palmowej Niedzieli. Samotny Jezus smutnie spogląda na ławki bez wiernych. Dokąd zaszedł człowiek, że trzeba go było tak boleśnie otrząsnąć, dostał wolną wolę i ku czemu ją wykorzystuje? Pryska iluzja wszechmocy człowieka i jego zamiysł panowania bez Boga. Życie jest tak kruche jak skorupka jajka i jakże zależne od Wszechmocnego i Jego woli. Wystarczy byle wirus (ten to najpewniej uciekinier z laboratorium) i wali się ten człowieczy porządek. Potrzeba nam miłości i życia w prawdzie – to tak niewiele, a zarazem wszystko.

Nakładają się na siebie pamiętne daty i kwiecień 2020 roku przejdzie do historii jako naznaczony szczególnym cierpieniem. Katyń, wyrwa w tkance polskiego narodu, i jego dzieśiąta rocznica w cieniu pandemii i izolacji. Tylko ściste władze i tylko symboliczne upamiętnienie. Unikać trzeba wszelkich zgromadzeń. Gniecie mój umysł wiersz Zbigniewa Herberta Tylko guziki nieugięte/ przetrwały śmierć świadkowie zbrodni/

z głębin wychodzą na powierzchnię/ jedyny pomnik na ich grobie/... przeleciał ptak przeptywa obłok/...tylko guziki nieugięte / potężny głos zamilkłych chórów/.... guziki z płaszczy i mundurów. W krótkce, jeszcze inne wielkie i ważne dla Polski, okrągłe rocznice. Dobrze, że mamy tak potężnego świętego jak Jan Paweł II i ta nadzieja, iż oręduje za nami u Najwyższego. Faustynę Kowalską mamy, i święto Miłosierdzia Bożego... By było w miarę bezpiecznie trzeba być w odosobnieniu i umieć z pożytkiem zagospodarować ten ponury czas. Jedni polecają czytanie Pisma Świętego, inni ćwiczenia fizyczne przy otwartym oknie i łączenie się przez Internet, czy telefon komórkowy, z rodziną i znajomymi. Najbardziej narażeni są ludzie starsi, najstarsi, z obniżoną odpornością. Szczęśliwy, kto ma ogródek czy choćby balkon. W domach dzieciaki i naprędce podawane lekcje w środkach masowego przekazu. Wiele z nich nie może skorzystać z takiej nauki z błahego powodu, braku dostatecznego dostępu do takich form nauczania. Upadają zakłady pracy, krach gospodarczy już widać, bo ludzie zamiast pracować, zamknęli na kwarantannie. Sanitarny też się dzieje. Brakuje wszystkiego, i lekarzy i leków, maseczek, kombinezonów, rękawiczek, płynów odkażających i wszelkich innych materiałów sanitarnych. Brakuje testów. A dla chorych inaczej i tych z dawnymi swoimi dolegliwościami, uaktywniono teleporady, a przychodnie specjalistyczne zamknięto. Często potrzeby jest i psycholog. Obraz nieoczekiwanej śmierci, niemożność przewidzenia kto będzie następny, samotność umierania bez pożegnania, trudny wybór lekarza kogo ratować bo brak respiratorów, to bardzo przygnębiające. Świat się zatrzymał, tylko śmierć nie chce i kosi mieszkańców ziemi. Jest we wszystkich krajach. We Włoszech brakuje krematoriów, nawet lodowisk by składać zwłoki. Pierwszy raz od pięćdziesięciu sześciu lat pusty Watykan i samotna Droga Krzyżowa papieża Franciszka. Ukrzyżowanie Chrystusa i nasz krzyż z koronawirusem zlewa się w jedno podczas tych znamienitych świąt. Jest też wiele niedomówień, spekulacji, tajemnic, różnic zdań i poglądów. Zanurzyliśmy się w niebywałym chaosie. Zawrócić trzeba świat na

właściwe tory i przypomnieć ludziom skąd wyszli i dokąd idą. Sami w domach święcimy swoje pokarmy. Czekamy na Zmartwychwstałego w ścianach mieszkań, zamknięci jak ptaki w klatkach. Być może radosne ALLELUJA da nadzieję na opamiętanie niewidzialnej zarazy, która zjada świat. Zakaz przemieszczania się odbiera bliskich i witamy Boga bez szafarzy w sztucznym szkiełku wynalezionym przez informatyków. Krzyk wierzących – uwierz i zaufaj Jezusowi! *Tutto andra bene!!!, tutto, andra bene!* Wszystko będzie dobrze! wołają optymiści. Późną wiosną deszcz nawodni las, zmyje złoto, odrodzi dobro i być może jako ludzkość, wyciągniemy wnioski wypychając życie na właściwe tory. Przed nami upadały już wielkie cywilizacje, krzyczą wieki o marności tego co tu i teraz. Człowiekowi współczesnemu, który czuł się nieomalże panem świata, właśnie wytrącono berto.

Tymczasem chyli się kolejny dzień wymownej, świętej ciszy, a nim się podniesie, Dobrą Nowinę obwieści swoim i światu, Maria Magdalena. I stanie Zmartwychwstały Bóg przed człowiekiem, pozdrowi go i pobłogosławi jego nicość...

(wiosna 2020 roku)

Spis treści

Stigma

5

Znamię

Wstęp

7

Savoury gifts

10

*** (What to do)

12

Happily I hold...

14

Silence

16

*** (I lace poem)

18

*** (Into a rusting soul)

29

Ordinary and extraordinary
people

22

*** (Dawn star)

24

To Witek

26

*** (Memories)

28

*** (Time, please stop)

30

Love me

32

He

34

*** (The old year)

36

Dobre dary

11

*** (Cóż począć)

13

Szczęśliwie mam...

15

Cisza

17

*** (Wpłatał za wierszem)

19

*** (W rdzewiejącą duszę)

21

Ludzie zwykli,
niezwykli

23

*** (Gwiazdo zaranna)

25

Witkowi

27

*** (Wspomnienia)

29

*** (Zatrzymaj się czasie)

31

Kochaj

33

On

35

*** (Upada stary rok)

37

A Call for Peace	Apel o pokój
38	39
Pine	Sosna
40	41
*** (When she's painting)	*** (Gdy maluje)
42	44
Mullein	Dziewanny
46	47
At the last moment...	W chwili ostatniej
48	49

Ptaki zarazy
52